

ДЕРЖАВНІ І РЕГІОНАЛЬНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ МОДЕРНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

*І. М. Луцький,
академік УАН, к. ю. н., д-р права*

*А. І. Луцький,
член-кор. УАН, доцент*

*М. І. Луцький,
член-кор. УАН, доцент*

*О. М. Каленюк,
член-кор. УАН, доцент*

*Івано-Франківський університет права ім. Короля Данила
Галицького*

У даній статті розглядається взаємозв'язок та взаємовплив центральних та регіональних органів управління в сучасних умовах. Досліджуються основні принципи регіонального управління, функції центральної влади.

The article examines relationship and reciprocal influence of the central and regional administration in modern conditions. It investigates the main principles of regional management and functions of central power.

ВСТУП

На сучасному етапі у масовій політичній свідомості населення переважають суперечності, подвійна позиція щодо стратегії розвитку України, і це надає недалекоглядним політикам можливість використовувати громадську думку, виявляючи властиву масовій свідомості непослідовність та невизначеність у виборі правової соціальної і економічної стратегії [1].

Аналіз досвіду посттоталітарних держав, які звільнившись від авторитарних режимів, пережили труднощі на шляху до відкритого суспільства, попри всю його цінність для вивчення загальних процесів демократизації, не може бути цілком перенесений на посткомуністичне суспільство, оскільки на всіх історичних етапах розвитку суспільства при подоланні тоталітарної спадщини основним завданням реформаторів було визначити головну необхідність політичних реформ, тоді як для послідовного перетворення суспіль-

ства і формування нових держав на руїнах колишнього "соціалістичного табору" слід не тільки подолати політичну спадщину комунізму, а й розробити принципово нові правові та національно-державні засади демократичного суспільства.

Підсилення несприятливих тенденцій суспільного розвитку має багато причин. Одна з них — неспроможність системи державного управління забезпечити активний перехід суспільства до нового якісного стану в умовах, коли механізм соціальної саморегуляції ще недостатньо розвинений. Державні зусилля виявляються при цьому недостатньо результативними і навіть марними.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

— розглянути основні шляхи розвитку і відродження регіонів.

— дослідити причини взаємовпливу державного та регіонального управління;

— вивчити причини впливу ко-

мандно-адміністративного управління на регіони.

РЕЗУЛЬТАТИ

Не має сумніву, що роль держави полягає, насамперед, у реалізації нею правової, економічної і соціальної політик, позитивних як для країни, так і для її громадян. Незважаючи на негативні тенденції соціального стану розвитку суспільства і його майбутнє. Під час радикальних перетворень, які охопили всі найважливіші сфери суспільства — політику, економіку, культуру, духовне життя, значно зростає роль державного управління, від його ефективності залежить подальша доля країни. Тому реформування державного управління на демократичних засадах сьогодні є життєво необхідним. При цьому мова йде не лише про структурні зміни, а про підвищення функціональної результативності роботи державного апарату. Тільки завдяки цілеспрямованій ролі держави можна забезпечити структурну перебудову правової, економічної і соціальної систем в Україні.

Монополія державної власності, всемогутня централізована бюрократична система господарювання, а також придушення інтересів різних соціальних груп населення призвели до зростання ролі керівного апарату, покликаного координувати масові господарські зв'язки. Все це створювало сприятливі умови для бюрократизації державного управління, формування численної господарської бюрократії, тісно пов'язаної з радянською та партійною бюрократією. Бюрократизація економіки призвела до адміністративної централізації та ідеологічного зв'язування між економікою і політикою. Тільки система правової влади може відносно звільнити економічну діяльність від державного контролю, оскільки відокремлення економічної активності від політичної забезпечують важливе обмеження політичної влади.

Одна з причин напруження в українському суспільстві на сучасному етапі — управлінська ситуація в країні, коли адміністративно-командна система управління зруйнувалася, а нова демократична, самоуправлінська, з широким спектром функцій управління на місцях, наданням матеріально-технічних, кредитних, фінансових важелів — щойно утворилася, але законодавчо не закріпилася. Проте загальновідомо, що у кризисні моменти пріоритетного значення набувають саме управлінські важелі. Наприклад, з однієї сторони, міський голова — це найвища посадова особа в системі органів місцевого самоврядування. З іншої, у цій структурі головна роль відве-

дена територіальній громаді, а тоді її представницькому органу — міській раді (депутатському корпусу). Роль і функції міського голови зведені, насамперед, до керівництва і організації апарату ради та її виконавчих органів. Інакше кажучи, функції голови ради — це, передусім, керівництво роботою виконкому, а законодавча робота на місцевому рівні — прерогатива міської ради [2].

І ось тут розпочинається парадокс, який свідчить про недосконалість діючого законодавства щодо місцевого самоврядування. У його структурі тільки одна посадова особа, яку вибрали прямим голосуванням, а саме — міський голова, несе персональну відповідальність за стан справ на підлеглий йому території.

Управлінські інновації, сучасні технології управління у цивілізаційному світі давно сприймаються як основне джерело прогресу і розвитку цивілізації, особливо в періоди кризи та оновлення громадянських систем. Саме тоді пропонуються різного роду сміливі управлінські проекти, програми, соціальні технології відродження та розвитку, у тому числі і регіональні. Наприклад, у Японії у 50-ті роки ХХ ст. розроблялася програма довготривалого та короткотривалого впливу на регіони, яка проходила різні етапи і дійшла до державної програми "Технополіс".

В США в результаті енергетичної кризи виникли довгострокові проблеми, зокрема: надмірна залежність від природного фактору, межі росту на незмінній технологічній базі. З метою подолання даної кризи і проблем, які виникли внаслідок неї, в США було розроблено та успішно реалізовано державну "енергетичну програму", яка дала можливість провести структурні зміни в економіці держави.

Гострота регіональних проблем, які накопичилися як у Центрі, так і на місцях, принципово вимагають для їх вирішення нового підходу, в тому числі управління. А для цього необхідно розробити насамперед сучасну управлінську концепцію розвитку територій. В її основу слід закласти розробку загальних принципів політики (програми, проекти) регіонального відродження, її формування і реалізації у різних сферах суспільного життя [3].

Перетворення регіонів з об'єктів регіональної політики в активних суб'єктів зовсім не означає розпаду єдиної території та пріоритетності регіональних місцевих інтересів над українськими і послабленням державності тощо. Як знайти ту межу і збалансувати розвиток двох тенденцій: прагнення регіонів до самостійності, самоуправління при збере-

женні інтересів Центру, його провідних позицій в державному регулюванні? Відповідь одна: Центр повинен змінити свою філософію, своє відношення до регіонів. Він може закріпити та розширити свій авторитет і вплив на місцях, але за наступних умов:

1. Постійного скорочення методів адміністративно-командного впливу, директивно-владного викачування ресурсів з регіонів.

2. Активного розгортання своєї інформаційно-аналітичної та концептуальної діяльності, нарощування інтелектуальних та економічних методів взаємодії з регіонами.

Реалізувати ці функції центральною владою може тільки на демократичних принципах, змінюючи при цьому свою природу. Світовий досвід демократичного розвитку свідчить про те, що основні тенденції зміни природи влади наступні: від застосування виключно методів насилля, заборони, примусу та обмеження влади на підставі закону про владу, контролю з боку суспільства, делегування важливих функцій управління інститутами громадянського суспільства.

Швидке і результативне відродження регіонів можливе лише за умов, коли:

1. Визначені пріоритетні зони у регіонах, першочергові ресурси і не тільки економічні, а, перш за все, соціальні, інтелектуальні та науково-технічні.

2. Запропоновані необхідні заходи управлінського характеру, спрямовані на подолання старої політики, яка призвела до відтоку населення із сіл, невеличких містечок тощо [4].

Крім того, необхідно обов'язково визначитись з основними принципами відродження регіонів:

1. Принцип стабільності у розвитку — зменшити кризові прояви в найбільш розвинених, індустріальних, технологічних регіонах, поступово змінюючи соціальну інфраструктуру, економічну ситуацію, культурно-духовне середовище.

2. Принцип проектування нових сучасних технологій в регіонах, які мали би забезпечити різкий стрибок розвитку регіону.

3. Створення необхідних умов для суттєвих змін у розміщенні виробничих та інтелектуальних ресурсів, підсилення тенденцій до скорочення розбіжностей в сучасних умовах розвитку між провінцією та Центром. Структурну перебудову економіки необхідно тісно пов'язати з подоланням територіально-галузевих диспропорцій, із засвоєнням інтенсивної моделі розвитку народного господарства, заснованої на пріоритетному використанні високо-

технологічних, потужних виробництв в регіонах.

4. Продовження практики створення науково-виробничих міст, які мають на меті збалансувати розвиток високотехнологічного сучасного виробництва, передової науки та нового соціального простору, появи відповідного іновативного інформаційно-аналітичного фону та культурно-духовного середовища.

ВИСНОВКИ

На нашу думку, управлінська модель розвитку регіону на сучасному етапі за умов використання традиційних і нетрадиційних ресурсів повинна мати наступні ознаки:

Для першої моделі характерним є використання традиційних ресурсів. Це — модель екстенсивного аграрно-сировинного характеру, яка відрізняється низькою ефективністю, скороченням природних та людських ресурсів тощо.

Особливість другої моделі становить декларування пріоритетності нетрадиційних ресурсів, створення проектів і програм, які позбавлені технологічного забезпечення, відповідних організаційних структур, матеріального та інтелектуального забезпечення.

Найбільш оптимальною є третя модель. Нетрадиційні ресурси використовуються на підставі ґрунтовних наукових проектів, програм, які забезпечені технологічно. При цьому визначаються пріоритетні ресурси і здійснюється їх всебічна інвестиційна підтримка. З її допомогою йде поступове збалансування та комплексний розвиток регіонів, визначається міра поетапного виходу з кризи, структурна перебудова економіки, раціональна кредитно-грошова політика.

Література:

1. Богомаз К.Ю., Кравцов Ю.С., Сорокін Л.М., Логіка у практиці конфліктів і суперечки: Навч. посібник для вищих навчальних закладів. — Дніпродзержинськ, видавництво ДДТУ, 2005. — 284 с.
2. Головаха Є.І. Суспільство, що трансформується. Досвід соціологічного моніторингу в Україні. — К., 2005. — 156 с.
3. Парламент та проблеми розвитку регіонального та місцевого самоврядування в Україні (Матеріали міжнародних семінарів 1999—2000 рр.)// Інститут громадянського суспільства. — К., 2001. — 206 с.
4. Цветков В.В., Горбатенко В.П. Демократія — Управління — Бюрократія: в контексті модернізації українського суспільства: Монографія. — К.: Інститут держави і права ім. В.М.Корецького НАН України, 2006. — 248 с.